

تلاش برای حفظ جایگاه هویت معماری همراه با توسعه شهرنشینی در معماری معاصر با تاکید بر آسمان خراش هامونگ چین

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۰۹

کد مقاله: ۶۶۰۸۶

مجید خیرخواه*

چکیده

این مقاله سعی دارد که با استفاده از یک مدل، ارتباط وجوه هویتی معماری را با وجوه انسانی بررسی نماید در این پژوهش ابتدا تعریف فراگیری از مفهوم هویت و هویت معماری ارائه شده است، سپس ابعاد مختلف تعاریف هویت معماری در چارچوب این تعریف تبیین می‌گردد تا براساس این تعریف معین، بتوان عوامل هویت‌بخش معماری را شناسایی و دسته‌بندی کرد. نوشته حاضر در سه بخش اصلی ارائه شده است از طرفی مفهوم هویت در معماری مستقیماً به مسئله مورد مطالعه و اهداف آن، اساس کار و میزان موفقیت این مطالعه با استناد به نتایج کار به‌طور مختصر اشاره می‌شود. در این مقاله به بررسی جایگاه انسان و بهره‌برداری از هویت و حفظ سنت در معماری به بررسی پرداخته و رابطه انسان و محیط و تأثیر هویت بر زندگی افراد نیز پرداخته می‌شود. در ابتدا پیشینه تحقیق مورد بررسی قرار گرفته و مبانی نظری بیان شده است یافته‌ها و تحلیل یافته‌ها و سپس بحث و نتیجه‌گیری مطرح شده است. روش تحقیق توصیفی تحلیلی است و تحقیق کاربردی می‌باشد و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای اسنادی است و برای پاسخ به سؤالات تحقیق استفاده شده است. در انتها نتیجه‌گیری آنچه پژوهش حاضر در فرجام کار بر آن تأکید دارد، توجه به حضور چندجانبه به تلاش برای حفظ هویت و سنت در معماری معاصر با توسعه شهرنشینی است. مجموعه آسمان خراش هامونگ چین برنده مسابقه معماری ۲۰۲۱ شده است که نمونه‌ای بسیار موفق در نوع خود و منبع الهام برای معماران می‌باشد را به در این زمینه معرفی می‌کنیم که با حفظ هویت و اصالت زندگی جدید را آغاز نموده‌اند.

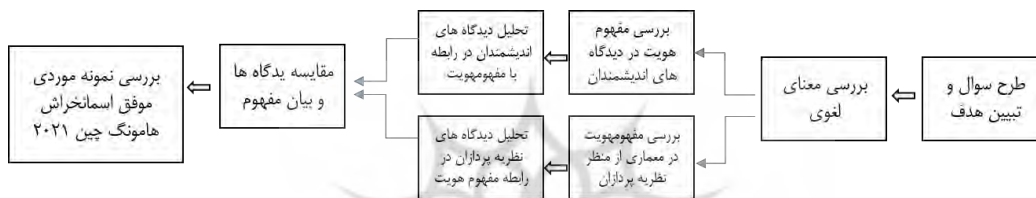
واژگان کلیدی: هویت، توسعه شهرنشینی، معماری معاصر، هامونگ چین

۱- مقدمه

مفهوم هویت در آثار معماری نیز ارتباط عمیق با تعریف مفهوم هویت در انسان داشته به گونه ای که یک اثر به عنوان نمادی از شخصیت فرد به شمار می‌آید معماری به رغم تفاوت های سرزمینی که در آن شعر در شکل آن تاثیر فراوانی داشته و دارای ویژگی های ذاتی پویا و تدریجی است که آن را هویت می نامند. برای دستیابی به آنچه گفته شد، با استناد به روش تحقیق مبتنی بر زمینه، رویکردهای روش تحقیق در پژوهش پیش رو، بر اساس روش کمی و استدلال منطقی استوار است، همچنین مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای همراه با روش کیفی، اساس بیان، توصیفی، تحلیل و تفسیر نتایج به دست آمده در این پژوهش را تشکیل می‌دهند.

۱-۱- سوالات تحقیق

روش تحقیق در این مقاله توصیفی تحلیلی است و تحقیق کاربردی می باشد و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای اسنادی است و برای پاسخ به سوالات تحقیق که چگونه میتوان تلاش برای حفظ جایگاه هویت معماری در معماری معاصر تلاش کرد؟ آیا با توسعه شهر نشینی میتوان هویت افراد جامعه را حفظ کرد؟ همچون الگویی شایسته از ارتباط هویت، بازکاوی شده ست. آنچه پژوهش حاضر در فرجام کار بر آن تاکید دارد، توجه به حضور چندجانبه هویت در تمامی وجوه و تلاش برای حفظ هویت با توسعه شهرنشینی در قالب دو رویکرد کلان؛ هم آوایی و کمال بخشی معماری به آن ها است.

شکل ۱- ساختار تحقیق (مأخذ: نگارنده ۱۴۰۰)

۲-۱- روش تحقیق

این تحقیق از دسته روش های کمی است. در این رویکرد، جهت (Case) به سمت مورد مشاهده (Theory) حرکت از نظریه توسط استدلال قیاسی است. لذا در ابتدا به صورت توصیفی تحلیلی به استخراج الگوی هویت اجتماعی به عنوان نظریه پایه ای تحقیق خواهیم پرداخت و در ادامه، این الگو در مورد تحولات هویت آزموده خواهد شد. ابزار اصلی تحقیق نیز استفاده از اسناد کتابخانه ای است.

۲- معانی و مفاهیم واژه هویت

در فرهنگ فارسی معانی متفاوتی برای واژه هویت ذکر گردیده است. در لغت نامه دهخدا هویت «عبارت است از تشخص و همین معنی میان حکیمان و متکلمان مشهور است، هویت گاه بر وجود خارجی اطلاق می گردد، هویه گاه بر ماهیت با تشخص اطلاق می گردد که عبارتست از حقیقت جزئی، (اصطلاح صوفیه) هویه مرتبه ذات بحث را گویند و مرتبه احدیت و لاهوت ... هویت از لفظ هو گرفته شده که اشاره به غایب است و آن درباره خدای تعالی اشاره است به کنه ذات او به اعتبار اسماء و صفات او ...» (دهخدا، ۳۴۹، ۱۳۴۲). در فرهنگ واژه هویت در ۴ مفهوم به کار رفته است: ۱) ذات باری تعالی، ۲) هستی، وجود هویت عبارت ۳) آنچه موجب شناسایی شخص باشد، ۴) هویت عبارت است از حقیقت جزئی است ...» (تقوایی، ۱۳۹۱).

۳- واژه شناسی هویت

در ادبیات عرفانی ایران، هویت به ذات مطلق خداوند اطلاق می شود. لذا معنی وجود و هستی را برمی آورد. ملاصدرا که همه موجودات را ممکن الوجود و نسبی می داند، هویت را «هویت ساریه» و به معنای فیض رسان به دایره ی ممکنات دانسته است (سجادی، ۱۳۷۵). داوود قیصری در مقدمه فصوص الحکم، هویت را چنین تعریف می کند: «آنچه را شیئیت شیء به آن است به اعتبار تحقق، حقیقت گویند؛ و به اعتبار تشخص، هویت گویند. (تقوایی، ۱۳۹۱) در این معنا، ذات مقدس خداوند بدنبال تجلی و هویت بخشی بر دایره ممکنات و خارج شدن آنها از کتم عدم منشاء هستی و هویت بخشی به موجودات و انسان بوده و هر موجودی به مقتضای ذات و استعداد و قابلیت خویش پذیرای ظهور حق می گردد. فرهنگ عمید در مدخل هویت از «مشتمل بر

صفات جوهری یاد می کند و فرهنگ معین «آنچه را که موجب شناسایی شخص یا شیئی باشد» را به عنوان تعریف هویت ذکر می کند.» واژه نامه آکسفورد هویت را کیستی و چیستی شخص می داند. (Oxford, 2008).

۴- مؤلفه های تعیین کننده هویت

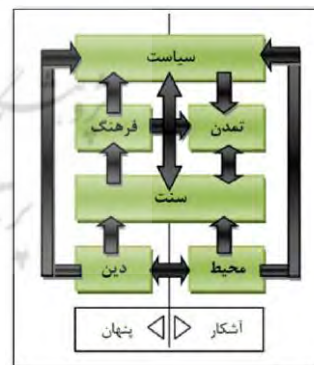
جمع بندی دیدگاه های اندیشمندان در رابطه با هویت حاکی از آنست که بر خلاف نگرش سنتی به هویت به عنوان مفهومی ذاتی و ثابت، امروزه از هویت به مفهومی ساخته شده تعبیر می گردد که تحت تأثیر عوامل گوناگونی قرار دارد. بر این مبنا می توان مهم ترین این عوامل را شامل فرهنگ، مکان و زمان معرفی کرد. همچنین از دو عامل ارتباط و ادراک به عنوان دو عامل مؤثر در تحول و تشخیص هویت نام برده می شود. (سلیمانی و دیگران، ۱۳۹۵)

۵- الگوی ساختاری هویت

کلیه عناصر سازنده هویت اجتماعی در جامعه ای (براساس تصویر با یکدیگر که در حال تعادل باشد در الگویی مشابه شکل تعامل قرار می گیرند. دین و محیط که عناصر پایه ای هویت اجتماعی محسوب می شوند در این الگو لایه زیرین قرار گرفته اند. جوامع مبتنی بر ادیان از این عنصر به عنوان ستون همه عناصر دیگر استفاده می کنند و جوامع غیر دینی عناصری همچون جامعه، تاریخ یا قومیت و نژاد را مبنا قرار می دهند. لایه بعدی به سنت جاری جامعه اختصاص دارد که هم دارای جوانب آشکار و هم پنهان است. رفتارها، ارزش ها، هنرها، رسوم و آداب، شکل زندگی مردم و ... مثل همگی سنت آن جامعه محسوب می شوند. ابعاد پنهان سنت در طول زمان، فرهنگ آن جامعه را تشکیل ارزش ها و عقاید می دهند. تمدن نیز به عنوان تبلور کالبدی فرهنگ و متناسب با سنن آن شکل می گیرد (رحیم زاده ۱۳۷۹). تمدن عنصری است که باید از سیاست، فرهنگ و سنت جامعه تأثیر پذیرد. در بالاترین لایه نیز سیاست به عنوان ناظم و رهبر جامعه قرار دارد که ممکن است اصول اساسی آن یا توسط دین از دل اجتماع یا نگاه مادی به طبیعت تعیین شود. همچنین در حرکتی رو به پایین با ساخت تمدن شرایط زندگی افراد جامعه تأمین می شود. این الگو می تواند هویت فردی، خانوادگی و اجتماعی را به تصویر بکشد. نمونه ای از الگوی توسعه یافته هویت همچنین در تصویر ۲ دیده می شود. این مدل مثال جامعه ای است تحت یک دولت واحد با محیط هایی (جغرافیایی یا اجتماعی) گوناگون، که سنت ها و فرهنگ آنها نیز ممکن است در مناطقی به یکدیگر شبیه و یا با مناطق دیگر متفاوت باشد. به عنوان مثال این الگو می تواند گویای کل کشور باشد که تحت یک حاکمیت سیاسی واحد با محیط های انسانی، طبیعی و سنت های متفاوت گرد هم جمع شده اند. درحالی که آنچه تا کنون از هویت ارایه شده است نمودی از هویت ملی و سیاسی واحد، بدون تفاوت های فرهنگی، قومی و منطقه ای بوده که برخی نارضایتی ها و نافرمانی های قومی در بسیاری مناطق وجود دارد. منبع (Islami, 1998, 197)

شکل ۳. توسعه یافته هویت ماخذ (منبع، رستم پور و دیگران، ۱۳۹۳)

شکل ۲. الگوی ساختاری هویت (منبع، رستم پور و دیگران، ۱۳۹۳)

۶- تحول در هویت

در طول زمان و با تغییر در هر یک از عناصر هویت ساز می توان تحول هویت را مشاهده کرد. البته با توجه به نقش آن عنصر، تحول نیز می تواند اساسی یا سطحی باشد و "این فرآیند می تواند در جهت پویایی و ارتقا باشد یا در راستای تنزل مرتبه و کاستی همچنین تحول می تواند نتیجه یک سیر نماید. (نقره کار، ۱۳۸۷)

هویت معماری از آنجا که تجربه معماری یک تجربه همه جانبه انسانی محسوب می‌گردد، پس "است و" ظرفی برای مبروفش یک رابطه بلاواسطه بین انسان و محیطش وجود دارد که می‌باشد (حجت، ۱۳۸۷) "رابطه‌ای از نوع "مدرک و مدرک، به همین دلیل انسان با صفات و ویژگی‌هایی که داراست نقش مهمی در هویت معماری دارد. برای اینکه بتوان هویت معماری را تعریف کرد باید ابتدا مفهوم هویت، بماهو هویت تبیین گردد تا بتوان هویت معماری را تعریف نمود. هویت یک مفهوم است که از کیستی یک چیز پرسش می‌کند و با "شخصیت" تفاوت ماهوی دارد. زیرا "شخصیت" از کیستی عناصر سؤال می‌کند و به دنبال صفات ذاتی و جوهری آن عناصر که متعلق به آن است و متمایز از ادراک مخاطب می‌باشد. برخی این تفاوت را در نظر نمی‌گیرند و هویت را عینا به همین همان شخصیت یا ماهیت فرض می‌کنند ترتیب برخی تفاوتی بین "هویت" و معنا قائل نمی‌شوند. اگر معنا را با موضوع (لنگ ۸۵، ۱۳۸۲)، شولتز، تصویرهای ذهنی متفاوتی که مکان‌های متفاوت در افراد، ایجاد می‌کند، مرتبط بدانیم (فلاح و نوحی، ۱۳۹۱) هویت به موضوع تفاوت تصویرهای ذهنی ناشی از مکان واحد در افراد مختلف با تجربیات و سوابق و ویژگی‌های مختلف می‌پردازد. به عبارتی معنا ویژگی مکان است در حالی که هویت به امری دو طرفه اطلاق می‌شود؛ یعنی تصویری در ذهن انسان است و شاخصه‌ای در پدیده وجود دارد که وحدت این دو عامل، منجر به به عبارتی احراز هویت می‌گردد (حجت، ۱۳۸۷) وحدت تصور ذهنی توقع یا انتظار ذهنی (با عینیت را هویت می‌توان دانست. با جستجو در منابع مختلف برای تعریف هویت معماری با مفاهیم مختلفی از هویت معماری مواجه می‌شویم که ممکن است با تعریفی که در بالا ارائه شد متضاد به نظر بیاید، اما این مفاهیم متفاوت را نیز می‌توان در چارچوب تعریف فوق‌الذکر قرار داد. همانگونه که اشاره شد، هویت معماری یک رابطه دوطرفه بین انسان و محیط است، اما بر حسب اینکه به واسطه معماری محیط ساخته شده، چه چیزی به چه کسی معرفی شود می‌توان "محیط ساخته شده" و "جامعه" را در، "سه عامل" انسان برقراری نسبت مفاهیم مختلف هویت معماری با تعریف داده شده شناسایی کرد که این می‌تواند اشکال گوناگونی به خود بگیرد؛ هویت به این معنا که انسان به واسطه محیط ساخته شده بخواند خود را به جامعه بشناساند این موضوع چیزی است که ممکن است با اصطلاح فضا بیان گردد یعنی فرد با نماد و شخصی سازی نشانه‌هایی در ساختمان، خود، فرهنگ خود، موقعیت روش های ممکن برای مطالعه هویت محیط اج کالبدی با استفاده از مدل گدس (دامیار، ۱۳۹۳).

جدول ۱: روش های ممکن برای مطالعه هویت محیط کالبدی با استفاده از مدل گدس منبع نقل شده در (Islami,1998,197)

معماری	هویت
بررسی وجه هویت و تبیین جایگاه معماری و بین آنها	بررسی وجه مختلف هویت بدون بررسی تفصیلی معماری
بررسی ویژگی های معماری بومی و تبیین موضوع هویت در بین آنها	بررسی ویژگی های معماری بومی بدون توجه به موضوع هویت

پرسش از هویت در کشور ما به مدت چهار دهه ذهن مردم، مدیران، هنرمندان و معماران را درگیر کرده است. این پرسش در بین مردمان کشورهایی مطرح می‌شود که دارای معمولاً پیشینه فرهنگی و تمدنی برجسته در گذشته بوده اند، ولی امروز احساس می‌کنند از کاروان تمدن جهانی عقب مانده و بیشتر مقدمه مصرف کننده محصولات دیگر تمدن ها شده اند. پرسش از هویت به دلایل متعددی که نبود چارچوب های فکری مناسب، نداشتن تضمین های اجرایی و وجود دستگاه ها و عوامل ذی نفع و ذی نفوذ متعدد از آن جمله اند، هیچ گاه به کارکردهای عملی و راهکارهای عینی دست نیافته است. از طرفی بالاتکلیفی در حوزه ی اندیشه، در ارتباط با مسئله هویت منجر به سردرگمی در هویت معماری نیز شده است. این مقاله بدنبال ایجاد چارچوب فکری مناسبی برای این بحث در زمینه معماری می‌باشد. امروزه تعبیر مختلفی در مورد هویت معماری، وابسته به دیدگاه های متفاوت انسان مولف و بهره بردار از آن وجود دارد. از آنجایی که انسان، زمان و مکان یک هستی را رقم می‌زنند، لذا هویتشان در هم آمیخته می‌گردد. این (پرتوی، ۱۳۸۲). نوشتار بدنبال پاسخ هایی برای این پرسش ها، که مفهوم سبک و هویت معماری از گذشته تا امروز چیست؟ امروزه چرا و چگونه مفهوم هویت تغییر یافته است؟ و مولفه های تاثیرگذار در بحث هویت در معماری چه و چگونه می‌باشند؟ بوده است. سامانه ی جستجوی مقاله کیفی و ضمن تفسیر و تحلیل معنایی داده ها، بدنبال عوامل چندگانه موثر بر پدیده هویت نیز بوده و راهبرد آن تفسیر گرا می‌باشد. (گروت، دیوید، ۱۳۸۸)

۷- مولفه‌های موثر در هویت

چنانکه از واژه شناسی هویت برآمد، انسان مولف و شناسنده‌ی معماری و مولفه‌های تمیز دهنده‌ی بنا، در تبیین هویت معماری موثر می‌باشند. بنابر نظر اندیشمندان، زمان و مکان ظرف حاوی فعالیت‌های انسانی (schuon, 1981) محتوای عالم پدیدار می‌باشند- از جمله معماری او- در طول زمان و در مکان معنا می‌یابند. (نوربرگ شولتس، ۱۳۸۱).

۸- هویت، انسان و باورهایش

یکی از مسائل مهم که بر تبیین هویت تاثیر مهمی دارد، انسان، باورهایش و میزان شناخت و آگاهی او، هم در مقام طراح و مولف و هم در جایگاه بهره‌بردار و شناسنده معماری است. در واژه شناسی هویت و سبک به تحول پیش آمده در خصوص معمار و سازنده‌ی بنا و جایگاه جدید او هم در جهان و هم در ابداع معماری، مطالبی بیان شد. مشخص گردید انسان، که در گذشته باورش بر این بود که، او چون «تی» است و «نی زنده»، و براین اساس صاحب هستی، هویت و ابداع در آن می‌نوازد هنرمندانه و معمارانه اش، ذات مقدس باری تعالی دانسته می‌شد، امروز بر اریکه‌ی عالم نشسته و خواسته‌های متغیر او دایره مدار هستی و هویت بخش آنها شده است. بخش دیگر تاثیر انسان در مقوله‌ی هویت، به او به عنوان شناسنده‌ی بنا مربوط می‌شود. در این مورد بحث هویت از جایی شروع می‌شود که قرار باشد چیزی برای کسی مورد شناسایی قرار گیرد. ویژگی‌های موجود در یک پدیده یا یک بنای معماری، برای همه افراد به یک اندازه قابل شناخت و دریافت نمی‌باشند. میزان شناخت و اشراف بینندگان و بهره‌وران از آن پدیده، در یک اروپایی ممکن درک و دریافت ویژگی‌های آن موثر است. مثلاً است بتواند فرق بین قالی و گلیم را تشخیص دهد، در صورتی که یک ایرانی علاوه بر دریافت تفاوت فرش با گلیم، تفاوت انواع فرش‌ها و در شرایط تخصصی تر حتی تفاوت در نوع نقشه‌ی آنها را نیز می‌تواند تشخیص دهد. (تقوایی، ۱۳۹۱)

۹- هویت و مکان

ما همواره هویت خود را با ذکر مکان خاستگاه مان بیان می‌کنیم. جمله‌هایی چون «من اهل تهران هستم»، «من اهل پاریس هستم» فارغ از ناسیونالیسم‌های کور، در مورد هر زادگاه و به آن معنا نیست که در شهر خاستگاهی صدق می‌کند و صرفاً تهران یا پاریس، خانه یا دفتری داریم؛ بلکه بیشتر بدان معنا است که ما خود را به هستی شهر تهران یا پاریس داخل و منضم می‌کنیم. پیداست که تعلق داشتن و بستگی یافتن، که به نظر می‌رسد در معنای هویت پنهان است چیزی فراتر از حس آسودگی و خوش زیستی یا رفاه در یک مکان را می‌نمایاند. پس، صرف نظر از موقعیت تاریخی، اجتماعی، تکنولوژیکی و جغرافیایی؛ انسان‌ها همیشه به مکان نیاز خواهند داشت، زیرا بر خورداری از مکان و شناسایی آن، بخشی از وجود و هویت در دوران جدید، بشر را شامل می‌شود (Buttimer, 1980). معنای مکان آنگاه آشکار شد که، مکان چون گستره‌ای از فضا که دارای بار ارزشی است، به غیر مکان یابی مکانی تغییر چهره داد (پرتوی ۱۳۸۲).

در گذری کوتاه به این مقوله در طول تاریخ در می‌یابیم که، در گذشته حکمای ایرانی و فلاسفه‌ی باستان، مفهوم مکان و فضا را یکی قلمداد کرده و برای تعریف هر یک، از ویژگی‌های از بین نظریه پردازان دیگری استفاده می‌کردند (حبیبی ۱۳۸۷)، از بین نظریه پردازان قرن بیستمی، کوین لینچ ولین بار بابیان واژه تصویر ذهنی در سال ۱۹۷۹، هویت محیط را سبب داشتن تصویر ذهنی روشن از آن دانست (لینچ، ۱۳۵۰). از اوایل دهه ۱۹۷۰، پدیدار شناسی چون ای. فو. تون (Tuan, 1977) ادوارد رلف (Relph 1976) و باتیمر (Buttimer, 1980) و متوجه ابعاد زیستی انسان و رابطه او با محیط شدند. تحقیقاتی که در نیمه دوم قرن بیستم توسط نظریه پردازهای پدیدار شناسانه نوربرگ شولتس و به تاسی از هایدگر و هوسرل تقویت شد. نوربرگ شولتس از دست رفتن مکان در دوران جدید را با هویت زدایی برابر می‌دانست. از نظر وی مکان تجلی آشکار زیست جهان است. وی فهم معماری چونان «هنر مکان» را بدان معنا می‌دانست که، آثار منفرد دست در دست یکدیگر داده تا کلتی را تشکیل دهند، که به تک تک آنها معنا ببخشد. در نظر وی «عرف معماری» ریشه‌ای برای سبک آن می‌باشد (نوربرگ شولتس، ۱۳۸۱).

۱۰- هویت و زمان

زمان به عنوان یکی از ابعاد وجودی جهان، دایره‌ممکنات، انسان و معماری او، همواره مورد توجه اندیشمندان بوده است. زمان در نظریه‌های هستی شناسانه عرفانی- ایرانی مترتب و لایه لایه بوده و در والاترین مرتبه به زمان در مرتبه سردمدی و نفی اطلاق قراردادی، اندازه گذاری شده، همگن، یک سوپه و تهی از معنا می‌رسد (تقوایی، ۱۳۸۸) در ارتباط و نسبت آن با حرکت، نظریات فلاسفه اسلامی چون ابن سینا در باب زمان، تفاوت عمده‌ای با نظر ارسطو نداشت. و ملاصدرا نیز زمان را مقدار حرکت در جوهر می‌دانست آن را به عنوان بعد چهارم در کنار ابعاد سه گانه جوهر جسمانی ملاصدرا در تبیین (طول، عرض، ارتفاع) عرضه می‌

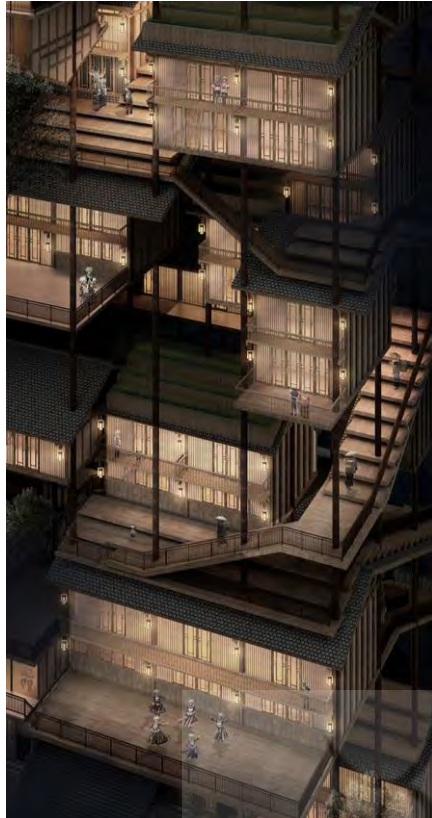
داشت. معرفی می حرکت جوهری خود زمان را «مقدار تجدد و تبدل» نمود. این نگاه به زمان با حرکت دوری افلاک که تلقی پیشینیان از آن بود، متفاوت می باشد. نیز زمان را تشکیل دهنده هر چیزی دانسته و ربن ک های مختلف آن مطرح نموده وابستگی آن را با حقیقت و لایه قراردادی و. در نگاه وی، زمان صرفاً (Corbin, 1986) است مرتبط با طبیعت نمی باشد، بلکه انفسی و معطوف به پدیده هایی است که فرد در طول و عرض آنها و در پیوستگی با آنها زندگی می کند. به نظر نصر نیز نسبت اکنون به سرمدیت مثل نسبت. بودن در آن نقطه ی اصلی به نقطه به مکان است (نصر ۱۳۷۹)، معنی به سر بردن در آن ذات سرمدی است که همیشه حضور دارد و از مرتبه ی شدن و گذرکردن افقی گذشته است. از آنجایی که فعالیت های انسانی در طول زمان و در مکان معنا می یابند، این فعالیت ها در طول زمان خاطراتی را در ذهن انسان ایجاد می کند، که ممکن است فردی یا جمعی باشند. با رجوع چندین باره به آنها، خاطرهای جمعی که از عوامل هویت بخش انسان می باشند، نقش می بندد. برای اولین بار، مفهوم «حافظه جمعی» توسط جامعه شناس فرانسوی امیلیا تایم مطرح گردید. در نظر او، زندگی جمعی در طول تاریخ امتداد دارد و منقطع نیست و این احساس که در فرد فرد جامعه یا اکثریت آنها وجود دارد، حافظه جمعی نامیده می شود. این پدیده غیرارادی در طول زمان و زندگی فرد و جامعه نهادینه می شود. هویت اجتماعی و حافظه جمعی در جایی حفظ می شود که وقتی فرد در آنجاست حس می کند، مکانی که در آن مستقر است با سایر هر چقدر زمان گذشته نقاط متفاوت است (خسرو خاور ۱۳۸۳)، دارای بستر بیشتری برای فعالیت های مختلف و خاص بوده باشد، بر ضخامت حافظه جمعی آن جامعه افزوده می شود. به نظر حبیبی، خاطره ابزار تخصص گذشته نیست بلکه صحنه ای پس خاطره و برای به حال آمدن گذشته است. حافظه تاریخی که در طول زمان شکل گرفته، از عناصر اصلی هویت بخشی می باشد. (حبیبی ۱۳۸۳)

۱۱- مدل رابطه وجوه انسانی و عوامل هویت بخش

این مدل که به گونه ای برآمده از عوامل تشکیل دهنده مفهوم هویت معماری است، دارای سه محور است که یک مدل سه بعدی را ایجاد کرده است. در این مدل ابعاد وجوه ادراکی انسان به عنوان یک طرف تعریف هویت به عنوان عناصر محور عمودی و محیط تجربه عینی که طرف دیگر تعریف هویت محسوب می شود، به عنوان اجزای محور افقی قرار داده شده اند و به واسطه اتکای که آن را از «زمان» و کیفیات آن به «تجربه» بنیادین اجزای مهم و غیرقابل اجتناب در تعریف هویت قرار می دهد محور سوم این مدل به زمان تجربه اختصاص یافته است. انتظار است مدلی که این گونه از بحث نظری و منطقی حاصل شده است بتواند ابزاری باشد برای تبیین سامان یافته عوامل هویت بخش در هر گونه ای از معماری چرا که بحث مزبور متکی به گونه خاصی از معماری نبوده است؛ قابلیت های این مدل در جدول زیر به کمک یک نمونه معماری بومی معرفی شده است؛ از آنجا که معماری بومی دارای ویژگی هایی است که با تمام وجوه انسانی در ارتباط است و از نظر محیطی نیز با محیط طبیعی و طبیعت در ارتباطی از نوع سازگاری و هماهنگی است (Oliver, 1997). علاوه بر آن، با نک توجه به این که معماری بومی به عنوان عامل ذهنیت دهنده ای که از نظر زمانی و مکانی در طول ادوار مختلف تاریخی همراه با انسان بوده و هست، می توان این نوع معماری را برای آزمایش مدل به دست آمده انتخاب کرد. در واقع در قیاس با مثلاً معماری دوران صنعتی، معماری بومی بخش های وسیع تری از مدل ارائه شده را پوشش می دهد و برای آزمون مناسب تر است. ویژگی اساسی بودن انسان در جهان و ادراک این بودن، "سکونت"، تلقی شده که ساختن محیط بخش مهمی از محیط، تنها در (Heidegger, 1997) آنرا تشکیل می دهد صورتی به "محیط اجتماعی بامعنا" میدل می شود که امکاناتی غنی را در تعیین هویت به ما ارزانی کند و یا در جایی دیگر شولتز اشاره می کند که تقدیر آدمی صمیمانه با مکان پیوند دارد (شولتز، ۱۳۸۲: ۵۳) هویت به این معنا که انسان محیط ساخته شده را بشناسد آنگونه که آن محیط با ذهنیت او همخوانی به طور مثال معماری، آن گونه معماری داشته باشد که بتواند به خواست ها و نیازهای انسان پاسخ دهد. (دامیار، ۱۳۹۳)

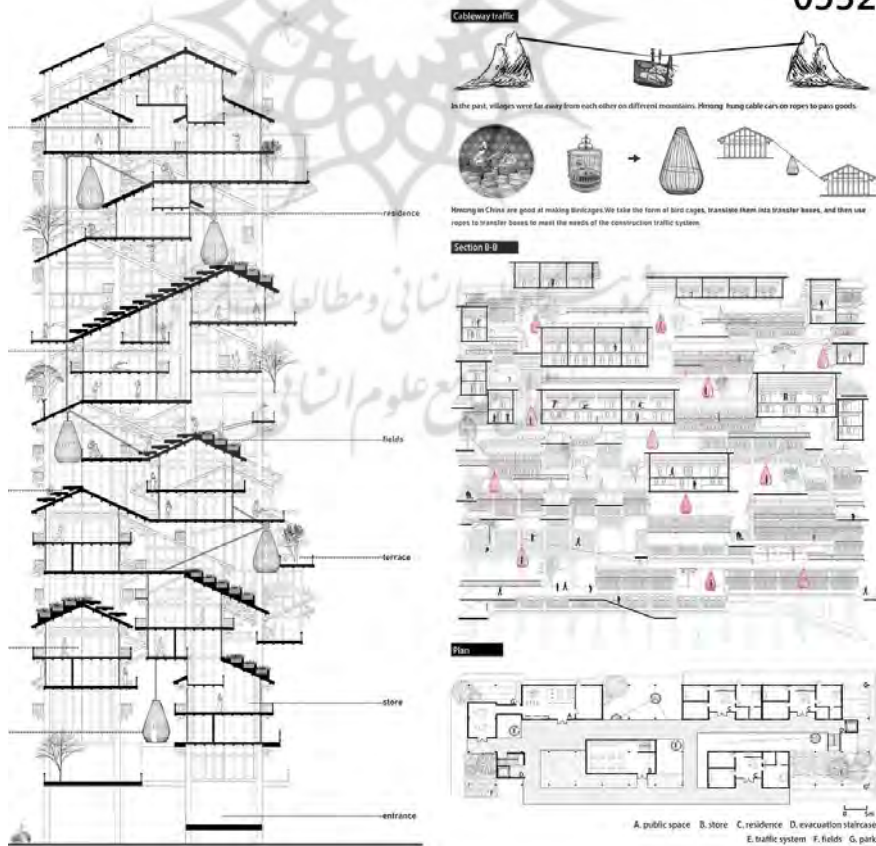
۱۲- تحلیل یافته ها (بررسی نمونه موردی اسمانخراس همونگ چین)

آسمان خراش هامونگ مجموعه ای از خانه های سنتی است که توسط فضای عمودی عمومی متحد شده است. این پروژه با هدفی خاص طراحی شده است به گونه ای که تمام اصول معماری سنتی و هویت افراد حفظ شده و با تلاش برای ساکن شدن در فضاهایی با معماری مدرن و تکنولوژی های روز دنیا و توسعه شهرنشینی این افراد هم از این امکانات استفاده کنند و هم هویت و اصالت خود را حفظ کنند و در اسایش و آرامش زندگی کنند. (www.archdaily.ir) مقام سوم مسابقه آسمان خراش سوم می ۲۰۲۱ تعلق گرفت. گروه طراح شیانگشو کنگ، شیائویونگ ژانگ، مینگسونگ سان. کشورارایه دهنده: چین. همونگ در چین ملیتی باستانی است و عمدتاً در استان یوننان زندگی می کند. همونگ زبان، معماری و سبک زندگی خاص خود را دارد. با این حال، این گروه از فرهنگ های خاص اقلیت به تدریج توسط فرهنگ مدرن بلعیده می شود. بسیاری از آداب و رسوم فرهنگی همونگ از بین رفته و حتی بسیاری از خانه های مردم همونگ تخریب شده و یا خواهد شد.

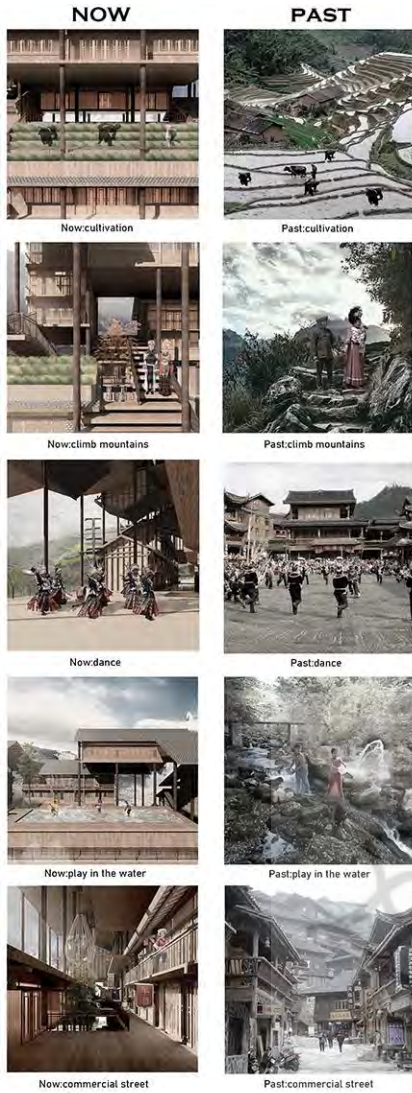

شکل ۴- استفاده از نمادهای سنتی در طرح
(www.evolo.ir مأخذ:)

به منظور ایجاد یک جامعه مرفه از یک روش همه جانبه ، دولت چین سیاست های جابجایی را به روستاها صادر کرده است تا به هومونگ کمک کند تا از محل فرسوده محل زندگی خود دور بماند و به حومه شهرها نقل مکان کند تا یک مدرن و مدرن ارائه دهد. زندگی مرفه. اگرچه قصد اصلی دولت خوب است، اما تعداد بیشتری از اقلیت های قومی قادر به سازگاری با محل زندگی جدید نیستند. آنها زمین های زراعی، حیاط ها، جوئیبارها و ... خود را از دست می دهند. ما سعی می کنیم یک آسمان خراش طراحی کنیم. ما تمام تلاش خود را می کنیم تا حافظه و سبک زندگی کشاورزان از زادگاه اصلی آنها حفظ شود و در عین حال به آنها اجازه دهیم از راحتی شهرنشینی مدرن لذت ببرند. و هویت اصلی آنها را با توسعه شهر نشینی حفظ کنیم. ما ساختار ساختمان طرح سبک محلی را استخراج می کنیم، اسکلت چوبی را استخراج می کنیم، و سپس با استفاده از جرتقیل خانه اصلی چوبی را حرکت می دهیم، این دو را با هم ترکیب می کنیم و شکل اصلی آسمان خراش را تشکیل می دهیم، و سپس خانه های بیشتری به آسمان خراش، و آسمان خراش به تدریج از طول جانبی بلند می شود. در ادامه روایت تصویری از این پروژه گویای این طرح است.
(www.evolo.ir)

شکل ۵- مدارک طراحی (www.evolo.ir مأخذ:)

شکل ۶- تصویر پروژه (مأخذ: www.arel.ir)

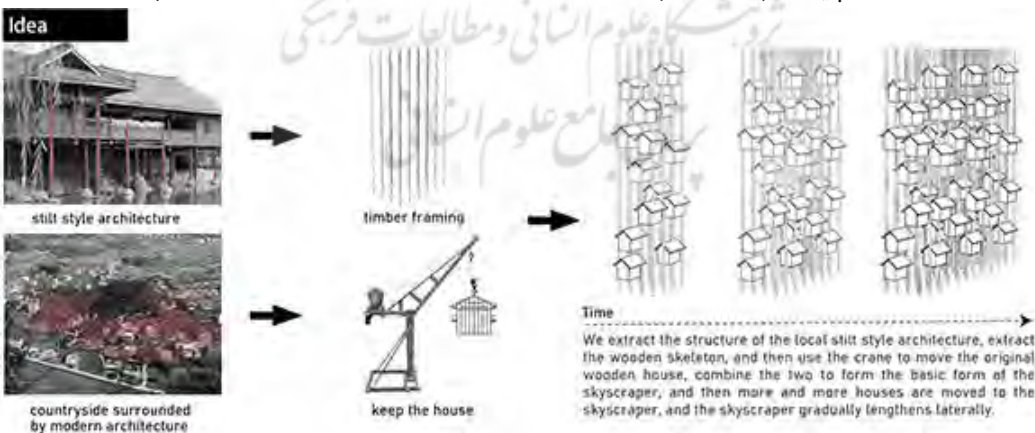

شکل ۷- استفاده از هویت افراد در طراحی (مأخذ: پایگاه شبک، ۱۳۹۹)

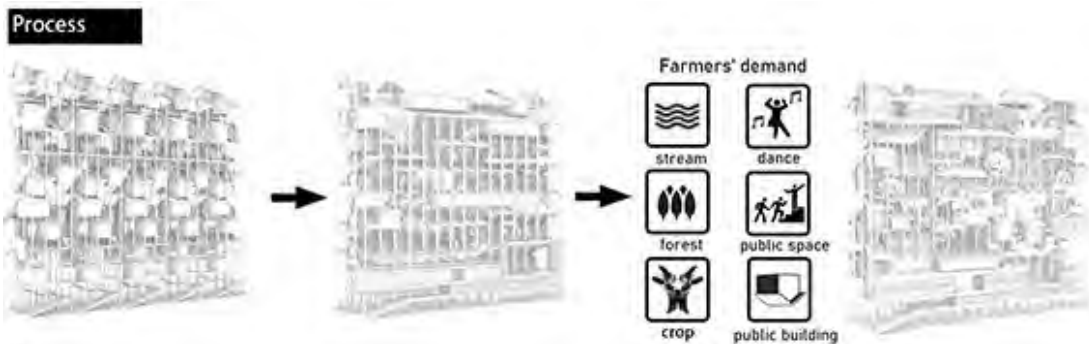

شکل ۸- عکس های مکان اولیه از محل و انتقال افراد (مأخذ: پایگاه شبک، ۱۳۹۹)

شکل ۹- ایده های قبل و بعد از طراحی (مأخذ: archdaily.ir)

شکل ۱۰- ایده هایی برای حفظ هویت افراد (www.archilovers)

شکل ۱۱- طراحی بر اساس نیاز افراد (مأخذ: www.arel.ir)

نتیجه گیری

این مقاله حول محور جایگاه هویت در معماری معاصر کشوری بوده که دارای سابقه چندین هزارساله در زمینه ی فرهنگ و تمدن است. با توجه به اینکه مقوله هویت یک اصل مهم در تمامی کشورها و عصرهاست، لذا توجه و ارزش نهادن به جایگاه آن از اهمیت بسیاری برخوردار است. با انقلاب صنعتی و حرکت به سمت مدرنیته شدن در کل جهان تغییرات بسیاری رخ داده است و این تحولات فقط خاص یک بخش از زندگی بشر نبوده بلکه بر تمامی جوانب اعم از فرهنگ، هنر، آداب و رسوم، معماری و... تأثیر گذاشته است. همزمان با کل جهان؛ سرزمین ایران نیز تحت تاثیر این جریان قرار گرفت و کشوری که به تاریخ کهن، فرهنگ و معماری اصیل خود اهمیت و توجه خاص داشت، همانکون تحولات و اندیشه‌های نوظهور غربی برایش نتیجه‌های جز سردرگمی هویت نداشته است. از آن چه آمد می توان دریافت که هویت، امری صلب نمی باشد و در طول زمان با انسان و باورهایش متحول می شود. هویت و عامل تشخیص، اگر در حصار خود محبوس گردد می میرد. پس باید با انسان متحول شود. طبق تعریف، هویت دارای مختصاتی است که همچون نخ شاخه نبات ما را به اصل و ریشه های ذاتی و گذشته خود وصل می کند، ولی زمانه بر اساس نیازهای روز بلورهای متفاوتی به گرد آن رشته تشکیل می‌دهد، که مشترکات ما با معماری جهانی را شامل می شو تعریف هویت به عنوان وحدت تصور ذهنی با عینیت، خود منجر به حالات مختلفی از هویت شد که مفهوم مطلق هویت معماری تنها به یکی از آن‌ها (حالتی که معماری نماینده مفهومی دیگر مانند جامعه یا فرد در نظر گرفته نشود بلکه بماهو معماری مورد نظر باشد) قابل تعلق است که در اینجا وجوه مختلف آن مورد بررسی قرار گرفت. پس از پاسخ گفتن به سوالات تحقیق با بررسی نمونه موفق اسمانخراش هامونگ چین که تلاش برای حفظ هویت و معماری سنتی و تلفیق آن با تکنولوژی و توسعه شهرنشینی همراه است را به جهانیان معرفی کنیم.

منابع

۱. پرتوی، پروین، (۱۳۸۲)، مکان و بی مکان رویکردی پدیدارشناسانه مجله هنرهای زیبا شماره ۱۴ صفحه ۴۰ تا ۵۰
۲. تقوایی، ویدا، (۱۳۸۸)، از زمان تاسرمد در انسان و معماری مجله نامه معماری و شهرسازی شماره ۲ صص ۱۲۹-۱۱۷
۳. تقوایی، سید حسین، (۱۳۹۱)، مرزاز سبک تا هویت در معماری، نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی، صفحات ۱۳۹۱ تا ۱۳۸۲
۴. حبیبی، رعنا سادات، (۱۳۸۷)، تصویرهای ذهنی و مفهوم مکان مجله هنرهای زیبا شماره ۳۵ صفحه ۳۹ تا ۵۰
۵. حبیبی، سید محسن، (۱۳۸۳)، صور خیال شهر را پاک کرده این مجله رایانه معماری و ساختمان شماره سوم صفحه ۱۱۷ تا ۱۱۵
۶. حجت، عیسی، (۱۳۸۷)، هویت انسان ساز، انسان هویت پرداز، (تاملی در رابطه هویت و معماری)، هنرهای زیبا، شماره های ۲۴ و صص ۵۵-۶۲
۷. حجت، مهدی، (۱۳۸۴)، درس گفتارهای کلاس میانی نظری معماری دوره لیسانس، دانشگاه تهران، پردیس هنرهای زیبا.
۸. خسرو خاور، فرهاد، (۱۳۸۳)، شهرها و خاطره جمعی مجله رایانه معماری و ساختمان شماره سوم صفحه ۱۱۴ تا ۱۱۲
۹. دامیار، سجاد، (۱۳۹۳)، رابه وجوه ادراکی انسان با عوامل هویت بخش در معماری، نشریه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۴۶، تابستان ۹۳
۱۰. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۴۳)، لغت نامه دهخدا، جلد دهم، دانشگاه تهران، دانشکده ادبیات، تهران.

۱۱. رحیم زاده، محمدرضا، (۱۳۷۹)، دومین کنگره معماری و مفهوم هویت، شهرسازی ایران، جلد دوم، سازمان میراث فرهنگی کشور، تهران.
۱۲. رستم پور، کاوه، مسافرزاده، غزال، نظیف، حسن، (۱۳۹۳)، تحول هویت اجتماعی، پیامد معماری و شهرسازی نوگرا در شهرهای نقتی خوزستان، نشریه باغ نظر، سال یازدهم/ ۱۱-۲۲ تابستان ۱۳۹۳ شماره ۲۹
۱۳. سلیمانی، محمدرضا، فرح ایرج، فرح حبیب، فرح، (۱۳۹۵)، بازشناسی مفهوم و اصول هویت در اثر معماری، نشریه هویت شهر شماره بیست و پنجم /سال دهم /بهار ۱۳۹۵
۱۴. شولتز کریستیان نوربرگ، (۱۳۸۲)، گزینه ای از معماری: معنا و مکان. ترجمه ویدا نوروز برازجانی انتشارات جان جهان چاپ اول. تهران.
۱۵. فلاحت، محمدصادق، نوحی، سمیرا، (۱۳۹۱) در نقش آن در ارتقای حس مکان فضای معماری، ۱۷ علمی- پژوهشی هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، دوره، دانشگاه تهران، تهران شماره ۱
۱۶. گروت، لیندا، دیوید، وانگ، (۱۳۸۸)، روش های تحقیق در معماری، (ترجمه علیرضا عینی فر، دانشگاه تهران، تهران.
۱۷. لنگ، جان، (۱۳۸۱)، ترجمه دکتر علیرضا عینی فر آفرینش نظریه معماری، دانشگاه تهران، تهران.
۱۸. لهسایی زاده، عبدالعلی، (۱۳۸۵)، جامعه شناسی آبادان، چاپ دوم. تهران: انتشارات کیان مهر.
۱۹. لینچ، کوین، (۱۳۵۰)، سیمای شهر ترجمه مزینی، انتشارت دانشگاه ملی ایران، تهران.
۲۰. نصر، سید حسین، (۱۳۷۹)، نیاز به علم مقدس، ترجمه حسن میاننداری، ویراسته احمدرضا جلیلی موسسه فرهنگی طه تهران
۲۱. نقره کار، عبدالحمید، (۱۳۸۷)، درآمدی بر هویت اسلامی در معماری و شهرسازی، وزارت مسکن و شهرسازی. تهران: نشر پیام سیما
۲۲. نوربرگ شولتز، کریستیان، (۱۳۸۱)، معماری: حضور، زبان و مکان، نشر، تهران. -ترجمه علیرضا سید احمدیان، موسسه معمار
23. Applegate, L.M. Austin, R.D., and McFarlan, W.F. (2003). Corporate Information Strategy & Management, International Edition, Sixth edition, McGraw- Hill.
24. Clarke, S. (2001). Information Systems Strategic Management, An integrated approach, Routledge, Taylor & Francis Group, London & New York.
25. Corbin, Henry (1986), The Science of the Balance and Correspondences Between Worlds in Islamic Gnosis in Temple and Contemplation , tran. Philip Sherrard, Islamic Publications, London
26. Dohertya, N.F., Marplea, C.G. and Suhaimib, A. (1999) Therelative success of alternative approaches to strategicinformation systems planning: an empirical analysis, Journal of Strategic Information Systems 8 .pp. 263-283.
27. Heidegger, Martin. (1971), "Building, Dwelling, Thinking", in Rethinking Architecture (A Reader in Cultural Theory), (ed. N. Leach), Routledge, New York, pp.94-104
29. Oliver, Paul. (1997), Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World, published by Oxford Institute for Sustainable Development and Oxford Brookes University.
30. Islami, S. Golamreza. (1998), Endogenous Development: A model for the Process of ManEnvironment Transaction, Thesis Submitted for the Degree of Doctor of Philosophy, Faculty of Environmental studies, Edinburgh College of Art, Department of Architecture, Heriot-Watt University.
31. Buttimer Anne/ David Seamon (1980), the Human Ex perience of Space and Place , Oxford, London
32. Relph Edward. (1976), Place and Placelessness , Pion, London
33. Tuan, Yi- Fu(1977), Space and Place: the Perspec tive of Experience, University of Minnesota Press, Minneapolis.
34. Schuon. Frithjof(1965), Light on the Ancient World, Perennial Book, London
35. www.evolo.ir
36. www.arel.ir
37. www.archdaily.ir
38. www.archilovers.